مورخین عثمانیه‌دن عالی و کاتب چلبی‌نك

ترجمهٔ حاللری

محرری :

بروسه‌لی محمد طاهر بن رفعت

معارف نظارت جلیله‌سنك ١٤ تشرین ثانی سنه ٣٢١ تاریخ و
(١٥٧٤) نومرولی رخصتنامه‌سیله طبع اولنمشدر .

سلانیك « حمیدیه » مکتب صنایع مطبعه‌سنده طبع
اولنمش ومتبقی مکتب مذکوره ترك ایدلمشدر .

١٣٢٢

Bursalı, Mehmed Tahir

مورخين عثمانيه‌دن عالی وکاتب چلبی نك

ترجمهٔ حاللری

Müverrihīn-i ʿOsmāniyeden ʿĀlī

محرری :

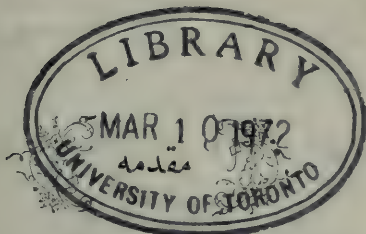
بروسه‌لی محمد طاهر بن رفعت

معارف نظارت جلیله‌سنك ١٤ تشرین ثانی سنه ٣٢١ تاریخ و (١٥٧٤) نومرولی رخصتنامه‌سیله طبع اولنمشدر .

سلانیك « حمیدیه » مکتب صنایعی مطبعه‌سنده طبع اولنمش ومنفعتی مکتب مذکوره ترك ایدلمشدر .

١٣٢٢

1906

مقدمه

اسملری بو رساله‌نك صوكنده یازیلی اولان آثار
ناچیزانه‌مك ارباب دقت ومطالعه طرفلرندن مظهر
اولدقلری رغبت سائقه‌سیله بوكره‌ده تاریخ علومده اثرلریله
اشتهار نام ایله‌ین عثمانلی مؤلفلرندن (عالی) ایله
(كاتب چلبی) یی یازدم . بونلردن برنجیسی السنهٔ ثلاثه‌ده
نثر ونظمه مقتدر بر ادیب كامل اولمقله برابر مورخ ، محاسب
ایكنجیسی‌ده عالم ، متفنن ، مورخ ، حكیمدر (عالی) نك
ترجمهٔ حالنی تحریر واثبات طریقیله (هامر) تاریخندن نقل
ایتدیكم كبی مؤلفاتنه عائد ایضاحاتی‌ده تتبعات ناچیزانه‌م
نتیجه‌سی اولارق درج ایلدم . (كاتب چلبی) یه گلنجه
بونككده ترجمهٔ حالنی بعض علاوات ایله مرحومك
(میزان الحق فی اختیار الاحق) رساله‌سی نهایتنده‌كی كندی
افاده‌سنی عیناً نقل ایتمك شرطیله یازدیغم كبی مؤلفاتنه دائر
اولان ایضاحاتی‌ده نقل ومطالعه نتیجه‌سی اولارق تحریر

ایدرم بونکله برابر بو قدرجق ایضاحات ایله بو ایکی ذاتك
هویت علمیه لرینی بالوجوه تعیین ایده لمسه نظریله باقیلمه مه جغنی
الك اول کندم اعتراف ایدرم. عثمانلی مؤلفلرندن بعضلرینه
دائر (قاموس الاعلام) اسمنده کی اثر بینظیرده محرر
اولان افادات بالاطراف تدقیق وتعمیق ایدلدیکی حالده
مشار الیهمك کمالات علمیه لرینه متعلق دها بر چوق
تفصیلاتك ایرادینه لزوم کوروله جکی تظاهر ایدرکه شمدی یه
قدر یازدیغم رسائل بو حقیقتی ولو قسماً اولسون تأیید
ایده بیلیر. الحمد والمنه ختامی قریبه کلن وترتیب
بولوندیغی یدی فصلده مشایخ، علما، شعرا ادبا،
مورخین، اطبا، ریاضیون، جغرافیون عثمانیه نك تراجم احوال
واسامی مؤلفاتنی جامع اولان (عثمانلی ارباب کمال ومعارفی)
اسمنده کی کتابك نشرواری اولان اوزره بو وادیده دها
برقاچ رساله یازلماسی مقرر اولدیغندن عون قریب حیز
حصوله کلمه سنی الطاف الهیه دن تمنی ایدرم.
همایون جناب حق؛ خلیفهٔ معارفپرور شهریار عنایتگستر

سلطانا الغازی (عبدالحمید خان ثانی) افندمز حضرتلرینی کمال یمن و سعدتله ایبکه بختمه خلافت وسلطنت ییوزمسوده آمین .

١٧ حزیران ٣٢١ سلانیك بروسه‌لی

محمد طاهر بن رفعت

عالی

مصطفی عالی بن احمد :

ادبا و مورخین عثمانیه ایچنده آثارینك چوقلغی ، افاده‌سنك طاتلیلغیله شهرت بولان برذات اولوب (کلیبولو) دندر . منشأتنده مندرج (۹۹۱) تاریخیله مورخ اوتوز بشنجی مکتوبنده ٤۲ یاشنه واصل اولدیغنی ذکر ایتمه‌سنه نظراً (۹٤۹) تاریخنده تولد ایتدیکی آکلاشیلیور (۹) یاشندن اعتباراً همشهریسی بولونان افاضل مؤلفین عثمانیه‌دن (سروری قدیم) ك درسنه ملازمت وبو کنجینهٔ علم ومعرفتدن استفاده‌یه بذل مقدرت ایله‌دی که بو تحصیل سایه‌سنده (۱٦) یاشنده اولدیغی حالده (سلطان سلیم ثانی) حضرتلرینه (مهروماه) عنوانلی برقصیده تقدیم ایده‌رك مظهر التفات شهریاری اولدی . بو التفات شاهانه ثمراتندن اولمق اوزره (لالا مصطفی پاشا) معیتنده سوریه‌یه عزیمت وبرمدت صوکره عودت ایله‌دی . برقاچ سنه صوکره بوسنه والیسی بولونان ذاتك دیوان افندیلکی خدمتنده وبر آره‌لقده (بوسنه) سرحد قومانْدانی اولان

(مالقوچ بالی) بكك خدمت كتابتنده بولوندی . بو صیره‌لرده مجاور دولتله ایدیلن محاربه‌دنا كتساب اولونان مظفریت صاحب ترجمه قلمیله‌در دولته عرض وتبشیر ایدلمشدر . بواثنالرده شیخوختندن ناشی (ایزوورنیق)‌ده اختیار اقامت وانزوا ایدن (كنجینهٔ راز) مؤلفی شاعر مشهور (یحیی) بكك زیارتنه كیدوب استاد مشارالیهدن استفاده ایده‌رك حسن توجه وخیر دعاسنی قازاندی . (بوسنه) ده‌كی وظائفنی دلخواه عالی دائره‌سنده ایفادن صوكره ایرانله آچیلان محاربه‌ده (لالا مصطفی پاشا) نك دیوان افندیلكی خدمتنده‌كی رویت واقتدارینه مكافاةً بعدالمحاربه عهده‌سنه (حلب) ك تیمار وزعامت دفتردارلغی توجیه قلندی . پاشای مشارالیهك (قبریس) سفرنده دخی معیتنده بولونه‌رق مسلكنده‌كی اقتدار واستقامتنی مؤیداً اثبات ایتدی . منشأتنده محرر شكایت آمیز مكاتبندن اكلاشلدیغی اوزره صدراعظم صوقوللو (محمد پاشا) ایله (لالا مصطفی پاشا) آره‌سنده‌كی اثراغبرار دولاییسیله (عالی)نك حامیسی بولونان(لالا مصطفی پاشا)نك وفاتندن صوكره بر آره‌لق بی قیمت وبی اعتبار قالدیغی

مستبان اولمقدەدر . آنجق شهزادەكانك ختان جمعیتلرینی مصور یازوب تقدیم ایتدیكی (جامع البحور) اسمندەكی منظومەسی كندیسنی ینە بر خدمت عالیەیە ایصال ایتدی. بر آز صوكرە (٤٢) یاشندە اولدیغی حالدە (ارضروم) و بر سنە مرورندە (بغداد) دفتردارلقلرندە بولوندی . (١٠٠٠) تاریخندە یكیچری كتابتندە بولوندقدن صوكرە دفتردار امینلكنە ارتقا ایتمش سەدە چوق كچمەدن ینە اسكی خدمت و مرتبەسنە رجعت ایلەدی .

(سلطان محمد خان ثالث) ك جلوسندە تقدیم ایتدیكی قصیدەسی مظهر تقدیر اولدیغندن رتبەسی ترفیع ایدلدیكی كبی مكافات نقدیەیەدە نائل اولدی . تحریرینی تصمیم ایتدیكی (كنه الاخبار) ایچون استرحام ایتدیكی (مصر) دفتردارلغنە رقیبلرینك اجرای نفوذیلە نائل اولامادیسەدە بوسبتوندە محروم قالمیەرق سنجاق بكلكی رتبەسی انضمامیلە (اماسیە) دفتردارلغنە تعیین اولوندی . درت سنە ایفای وظائف ایلەیوب (جدە) یە تحویل مأموریت ایدەرك محل مذكورە مواصلتندن بر آز صوكرە

(٥٨) یاشنده اولدیغی حالده (١٠٠٨) تاریخنده عالم فانیدن رحلت ایتدی . رحمة الله علیه

مرحومك آثاری مطالعه‌سندن استنباط ایده‌بیلدیکم نتایجك خلاصه‌سی بر وجه آتیدر : لسان وادبیات اعتباریله عربی ، فارسی ، تورکی لسانلرنده حتی انشاد نظمه بیله مقتدر بولوندیغی وبو جهتله بو اوچ لسان ادبیاتنه واقف اولدیغی آکلاشلمقده‌در . مورخلك نقطهٔ نظرندن دخی آثارنده زمانی اعتباریله کرچه بعض خرافات آمیز نقلیات وافادات وارسه‌ده مشهود ومسموعی اولان بر وقعه‌یی او زمانك اسلوب ساده‌سی اوزره تصویرده مهارتی اولدیغی کبی مورخلك شاننه لایق بر صورتده دخی بی طرفانه محاکمات ومناقشات درمیان ایتمك ایسته‌دیکی وبو خصوصده دوغرویی سویله‌مکدن چکنمدیکی وکندیسی منتسب طریقت علیه بولوندیغندن بو انتسابدن مقصد حلیهٔ علم وعرفان ایله تزیین ذات وصفات ایتمك و(تخلقوا باخلاق الله) امر جلیلنی هدف الحرکات اتخاذ ایده‌رك اکتساب حسن

حال ایله‌مکله برابر (خیر الناس من ینفع الناس) دستور قویم پیغمبریسنه تبعاً ابنای جنسنه ابذال معاونت وابراز خدمات ایله‌مك لزومنی بالوجوه تقدیر ایتدیکی آثارندن تخصیص اخلاقه عائدلرینك مطالعه‌سندن مستبان اولمقده‌در .

آثاری

۱ ــ کنه‌الاخبار : خلقت آدمدن اعتباراً اکری فاتحی (سلطان محمدخان ثالث) دورینه قدر بر تاریخ عمومی اولوب بروجه آتی درت رکن یعنی جلداوزرینه مرتبدر

رکن اول ــ خلقت عالم و آدمدن خاتم‌الانبیا حضرت (محمد مصطفی) افندمز حضرتلرینه قدر اولان وقایع انبیا وسائره‌یی

رکن ثانی ــ ظهور اسلام واوصاف مفخرالانامدن بدأ ایده‌رك خلفای راشدین امویه ، عباسیه احوالیله مشایخ ، علما ، شعرا ، حکمانك تراجم احوالنی .

رکن ثالث ــ تورك وتاتار اقوامنك احوال تاریخیه‌لرینی

رکن رابع ــ دولت علیهٔ عثمانیه ایله همجواری بولونان اقوامدن بعضیلرینك احوالنی مبین در جلداولك مقدمه سنده مبسوط تفصیلاتدن ومأخذ اوله‌رق اسملری مذکور اسامیٔ مؤلفاتدن آکلاشلدیغی اوزره بواثرك یوزلرجه آثاره مراجعتله میدانه کلدیکی آکلاشیلور عباره‌سی ؛ زمانی کتابتنه کوره سلاستله محرر کندینك ادراك ایلیه‌دیکی

زمانی وقایعی ده‌مورخلك شانه‌لایق بر صورتده‌مصور سه‌ده
نقلیات ضعیفه‌سی یعنی خرافاتی آکدیرر افاداتی ده واردر
بونکله برابر زمانه قدر یازیلان تواریخ عمومیه‌مزك
برنجیلرندندر ١٢٧٧ تاریخنده‌درت جلداوزره طبعنه همت
بیورلمش سه‌ده‌تقریباً ایکی جلد قدراولوب‌اکثریتی اعتباریله
تراجم احوالدن باحث اولان دیکر جلدلرك هرناصیلسه
طبعنه همت اولونمامشدر .

٢ — تحفةالعشاق : (امیر خسرو دهلوی) نك
آثار عارفانه‌سندن اولان (مطلع الانوار) . نظیره
طرزنده‌در .

٣ — مهروماه : (ساطان سلیم ثانی)حضرتلرینه
تقدمه ایدلمش نعوت وقصائدی مبین بر منظومهٔ شاعرانه‌در .

٤ — واردات الانیقه ولایحات‌الحقیقة : ایکیسی ده
مرتب تورکجه دیواندر . مؤخراً بودیوانلردن یوزر
غزل‌انتخاب‌ایدوب(صدکهر) نامیله مستقل براثر وجوده
کتیرمش وبوکا مقدمه‌اوله‌رق (٢٦٣) بیتدن عبارت
یازدیغی مقدمهٔ منظومه‌ده کنـدی ترجمهٔ حالندن، منظوم منثور
آثارینك موضوعاتندن بحث ایتمشدر .

٥ ــ روضة اللطائف: اوچ بيك بيتلى لطائف واخلاقه متعلقدر.
٦ ــ رياض السالكين : تصوف واخلاقدن باحثدر .
٧ ــ انيس القلوب :
٨ ــ صدقصه : } علم اخلاق وانشايه متعلق اولوب
٩ ــ صدحصه : } (همايوننامه) يه نظيره كبيدر .
١٠ ــ راحة النفوس : طب عتيقه دائراولوب علامهٔ روم (ابن كمال) ك (رجوع الشيخ الى صباه) رساله سنك ترجمه سيدر.
١١ ــ هفت مجلس : (سلطان سليمان قانونى) نك آخر سفرى اولان (سكتوار) [١] سفرينى مبين بر تاريخچه اولوب اخيراً (اقدام) مطبعه سى همتيله طبع اولونمشدر .
١٢ ــ جامع البحور : شهزادكانك ختان جمعيتلرينى مصوردر.
١٣ ــ تحفة الصلحاء : حجة الاسلام (امام غزالى) نك مشهور (ايها الولد) رساله سنك ترجمه سيدر .
١٤ ــ منشأ الانشا : بش فصل اوزره مرتب اولوب مكاتيب مختلفه يى حاويدر .

---

[١] ٩٨٥ سنه سنده درسعادتده ارتحال ايدن (واردار يكيجه) لى (آكهى) مخلصلى شاعر (قاضى منصور) كده (تاريخ غزوهٔ سكتوار) اسمنده براثر منظومى واردر .

۱۵ ـــ حلية الرجال فی الاقطاب والنجباء والابدال : مراتب معنويه اصحابی اولان رجال اللهك احوال ومقاماتنی مبين اولوب اكثريتی اعتباريله عارف خدا (خواجه پارسا) نك فارسی العباره مشهور (فصل الخطاب) نام كتاب مستطابندن مترجم واوچ باب اوزره مرتبدر .

۱٦ ـــ زبدة التواريخ : قرق جزؤ قدر اولوب علامه (قاضی عضد) ك (اشراق التواريخ [۲]) نك ترجمه سی ايسه ده برخيلی علاواتی ده واردر .

۱۷ ـــ مناقب هنروران : اوچيوز قدر خطاط ، مجلد ، نقاش ، رسامك تراجم احوالندن باحث اولوب (بغداد) دفترداری ايكن خطاط مشهور (قطب الدين) ك توصيه سی اوزرينه يازمشدر ، علم تاريخك تراجم احوال شعبه سندن مقبول براثر ايسه ده هر نه دنسه مختصر يازلمشدر .

۱۸ ـــ نوادر الحكم : علم محاضرانه عائد اولوب برطاقم امثال وحكمياتی جامعدر . (سلطان مراد ثالث) حضرتلرينه تقديم ايله يوب مكافاةً (جده) متصرفی اولدی .

---

[۲] ۸۳۳ ده (لارنده) ده وفات ايدن فحول علمای عثمانيه دن (قره يعقوب) كده بو اسمده برتاريخی واردر .

١٩ — نوادر المحارب : قونيه‌ده وقوع بولان محارباتدن باحث اولوب (شهنامه) طرزنده‌در .

٢٠ — بحر نصايح : بعض علاوات ايله فارسيدن مترجم اون بش باب اوزره مرتب اولوب يازمه بر نسخه‌سی (مناستر) كتبخانه‌سنده واردر .

٢١ — كتاب النصيحه : (عبدالرحمن شيرازی) نك جملهٔ آثارندن اولان بو اثری بعض الحاقات ايله ترجمه ايله مشدر .

٢٢ — ديوان فارسی : اسلوب معروف اوزره بر ديواندر .

٢٣ : فصول حل وعقد واصول خرج ونقد : اساساً علم اقتصاد قسماً تاريخه عائددر .

٢٤ — مرقات الجهاد : ملك دانشمند احمد ايله اولادينك احوال تاريخه‌لرينی حاكيدر .

٢٥ — كنز الاخبار ولاقح الافكار : تاريخه متعلقدر .

٢٦ — مهر ووفا : يدی بيك بيتلی بر منظومه‌در .

٢٧ — محاسن الادب : تاريخه متعلق مختصر بر اثردر .

٢٨ — نصرت نامه : لالا مصطفی پاشانك غزالرينی حاكيدر

٢٩ ــ مرآة العوالم : خلقت عوالمه دائر بر تاريخچه اولوب مطبوعدر . بعض مسروداتی اسرائيليات قبيلندندر .

٣٠ ــ الحالات القاهرة من العادات الطاهرة فى بيان اجمال احوال مصر القاهره :

٣١ ــ روضهٔ عرفان :

٣٢ ــ رياض الرحمة :

٣٣ ــ درر منثوره :

٣٤ ــ مشكات :

٣٥ ــ معايب الارازل :

٣٦ ــ قواعد المجالس واداب المجالس : اسمنك دلالتى وجهله اداب مصاحبه و مجالسه دن باحث اولوب (٩٩٥) ده (كليبولو) ده تحرير ايلەمشدر .

٣٧ ــ نزهت نامه :

٣٨ ــ بدايع المطالع :

٣٩ ــ مسالك الممالك :

٤٠ ــ خلاصهٔ احوال در لطافت مواضع مواعظ صحيح المآل : طوائف بشريه دن اون بر صنفك خلاصهٔ احوال ونتايج اعمالنى مبين توركجه بر ترجيع بنددر .

کنه‌الاخبار مقدمه‌سنده‌کی بر منظومه‌سی:

ای پسر اولمز اوغولدر أبی آد
زادهٔ طبعك آنکله همزاد

بکر فکر آنلر ایله همشیره
دایه‌در خاطرهٔ طرفه نهاد

غالبا محبره بستاننده
شیرنا پخته مثال اولدی مداد

بن ابوالفضل دوات ام کمال
خامه بر آلت فرخنده نژاد

عالم علمه نفوس اولدی نقوش
یازدیلر صفحه سطورنده سواد

دیزیلوب جند معانی صف صف
دوزر آلاینی عرفان فؤاد

تیغ الهامله فتح اولمه‌ده‌در
قلعه‌لر کبی فیوضات مواد

دیدیکك عالمه نسبت اما
شیٔ دکلدر فلك بی بنیاد

دم عیسی ایله هردم (عالی)
حضر وقت اول که ایده‌لر آدکی یاد

گرچه عمرك غم ایله کچمشدر
ایله‌دك روحکی آخرهله شاد

كاتب چلبی

تحدیث نعمت بودرکه بورساله‌نك محرری مصطفی ابن عبدالله الشهیر بحاجی خلیفه [۳] که علما بیننده کاتب چلبی دیمکله مشهوردر . بلدهٔ قسطنطنیه‌ده تولد ایدوب والدی عسکریدن اولمغله قانون اوزره اول زمره یه تجوب طالع وکوکب منسوباتی حکمیله اوقومق یازمق صنعتنه میل ایلدی . (۱۰۳۲) تاریخنده آناطولی محاسبه‌سی قلمنه شاکرد اولوب (۱۰۳۳) ده (ترجان) سفرینه کیتدی . (۱۰۳۵) ده بغداده سفر ایدوب باش مقابله‌ده شاکرد اولدی فن کتابت وحساب وسیاقته متعلق مشکل عد ایتدکلری بدیهی مقامنده کورینوردی . (۱۰۳۶) و (۱۰۳۷) ده ارضروم محاصره‌سنده بولنوب (۱۰۳۸) ده عسکر اسلامله استانبوله کلدی . سابق الذکر مرحوم قاضی زاده افندینك اشتهاری زمانی اولمغله برکون کچرکن سلطان محمد جامعنده وعظنه

[۳] آوروپالیلر میاننده بونك غلطی اوله‌رق (حاجی قالفا) شهرتیله بنامدر .

اوغرادی . مرحوم منتظم الکلام اولوب مؤثر سوزلر
سویلر وایشیدەن البته وعظی دیکلر ایدی . اکثر سوزی
خلقی علم شریف تحصیلنه ترغیبه متعلق وجهلدن نجاته
سعی ایچون تحریص اولوب اول حینده کویا کە زمام خاطری
اله آلوب وشغل وتحصیل سمتنه جذب ایدوب کتوردی
کیتدی . والد مرحومك وصیتی دخی بو خصوص اولمغله
اول کوریلن مقدمات علوم آلیەیی تکرار اعادەیه شروع
ایلیوب آز زمانده اعراب وترکیب ملکەسنه مالك اولدی
وشیخ مزبورك درس خانەسنه واروب (خسرو پاشا)
سفره کیدنجه وعظنی ودرسنی دیکلەدی . (١٠٣٩) ده
همدان وبغداد سفرینی سفرلیوب (١٠٤١) ده کیرو
استانبوله کلوب شیخ مزبور درسنه ملازمت ایلدی .
مرحوم درسنده تفسیر واحیاء علوم وشرح مواقف
ودرر وطریقت اوقودوردی . اکثر درسی قشریجه
بسیط ایدی . زیرا معقولات سمتی ایله آشنالق ایلمیوب
تفسیرده اول نظره متعلق محل کلدکده قاضی بو آراده
فلسفیلك ایدر ایدی .

کلام فلسفه فلسه دکرمی
آکا صراف کیس باش اکرمی

مصرع

منطقیلر اولور ایسه غم دکل

دیو بونلرك امثالی سوزلری (المرء عدولماجهل) فحواسنجه ضرب مثل ایدردی خلق عالم ایله بر قاچ مسئله‌ده کشاکشی سبب اولوب وافر کتب کورمشیدی. اکثر کندی دعواسنه موافق مسائلی خاطرینه آلوب استحضار ایدر ومحلنده سویلردی. فقیر بوندن اقدم نیجه‌سنی حد اعتدال سمتنه ارشاد ایلیوب اول قیددن خلاص ایچون حالا بو مختصری دخی قلمه کتیردم (١٠٤٣) ده وزیر اعظم (محمد پاشا) سردار اولوب عسکر حلب قشلاسنه کیتمکله حج شریف نیتنه تکرار سفره چیقوب حلبدن حجازه سفری میسر اولدی. اداء حج وزیارتدن صکره اردوی همایون دیار بکرده ایکن کلوب اول قیش شهرده بعض علما ایله صحبت واستفاده‌یه اقبال ورغبت اولندی. ١٠٤٤ ده مرحوم (سلطان

مراد خان) ايله (روان) سفرين سفرليوب ١٠٤٥ ده
دونوب درونى صدقله نيت وبو وجهله تصحيح توجه
وعزيمت اولنديكه اون ييل قدر زمان اوقات سفر
وحركتده كچوب نيجه جنكلر ووقعه‌لر كوريلوب حج
وغزا مصلحتى تمام اولدى . (رجعنا من الجهاد الاصغر
الى جهاد الاكبر) فحواسى اوزره من بعد راه طلبده تعبه نفس
نفيس توطين وعلم شريف تحصيلنه بقيهٔ عمر عزيز تعيين
اولنوب رزق مقدر اسباب علمه خرج وصرف اولنمق
مقرر قلندى . بو نيتله استانبوله كلدكده حلبده اقامت
اثناسنده صحاف دكاننك كتابلرنى كوريلوب الهام الٓهى
ايله اسامئ كتب تحريرينه شروع اولندى استانبوله كلوب
على طريق الارث بر آز مال انتقال ايلدكده ميراث مالى
كتابه ويريلوب حرص عظيم ايله اشتغاله شروع اولندى .
١٠٤٦ ده اول كتابلره مطالعه ميسر اولوب ميل طبيعى
حسبيله تواريخ وطبقات ووفيات كتابلرين تتبع خوش
كلور ايدى . (١٠٤٧) ده كيرو اقربادن برمالدار
تاجر وفات ومالندن برقاچ يوك آقچـه انتقال
ايدوب صدق عزيمت وخلوص طويت بركتيله فتح باب

وسهوات اسباب میسر اولدی . تیسر الهی ایله تحصیل
فنون سمتی مسخر اولوب میل طبیعی یه انتظام امر معاش
امداد ایتمکین آز زمانده چوق مسافه ومنزل آلندی .
مبلغ میرانك اوچ یوك آقچه قدرنی کتابه ویروب وباقیسیله
تجدید منزل وتدبیر لوازم تأهل ایدوب وفضله سنی سرمایهٔ
معاش ومدار اسباب انتعاش قیلوب ۱۰٤۸ ده (سلطان
مراد خان) فتح بغداده روانه اولدقده عزیمت سابقه
اوزره سفردن قطع نظر اولنوب شغل عذریله قالنمش
ایدی . اول زمانده فضل واحاطه ایله مشهور اعرج
(مصطفی افندی) قضادن فارغ اولوب طریق تدریسه
هوس ایتمکله درس دیمکه باشلامش ایدی . تفسیر بیضاوی
اولندن درسنی استماعه حاضر اولوب معقولات ومنقولاتده
سائر کوردیکم ودرسلرینه حاضر اولدیغم علمادن زیاده
کثرت معلومات واحاطه صاحبی بولوب مرحومی استاد
اتخاذ ایتدم . آنلر دخی فقیری سائر طلبه کبی کورمیوب
کمال توجه اوزره ایدی آراده انس والفت حاصل اولوب
نیجه ییللر استفاده وصحبت اولنمش ایدی . (۱۰٤۹) ده
آیاصوفیه درس عامی (کردعبداه افندی) و (۱۰۵۰)ده

(سليمانيه مدرس عامى كچى محمد افندى) مرحوم درسلرى استماع اولندى . (عبداه افندى) علوم عقليه ونقليه‌ده اهل‌ايدى . (محمدافندى) عربيده‌تدقيق‌وتحقيق صاحبى اولوب معقولاته اوغرادقچه (بزم بيلدوكمز دكل بلور وارايسه سويلسون) ديو انصاف ايدردى . (قاضى زاده) كبى بيلمدوكنى ذم وردايتمز ايدى . ١٠٥٠ ده (سهرانى احمد حيدر شاكردى ولى افندى) كلوب منطق ومعانى وبيان فنى آنوكله مذاكره اولندى . ١٠٥١ ده كتب تواريخك يازدوغى يوز اللى قدر دولت ملوكى (فذلكه) نام بردفترده تلخيص اولنوب شيخ‌الاسلام مرحوم (يحيى افندى) برنسخه‌سنى طرف سلطنته ارسال ايچون بياض ايليك ديدى . تقيد اولنمدى . (١٠٥٢) ده واعظ (ولى افندى) مرحومدن اتصال سند مصلحتى ايچون (نخبه والفيه) درسنه شروع اولنوب ايكى سنه‌ده اصول حديث فنى تمام كورلدى . مرحوم مزبور دخى مصرده (شيخ ابراهيم لقانى) مرحومدن اخذ ايتمش ايدى . آنلرك سندى ايله (حضرت رسول اكرم صلى‌اه عليه وسلمه) بوفقيرك سندى متصل اولدى

بو اثناده شیخ زاده ایله تفسیر قاضی ممزوج صدر الشریعه نك قره کمالی طرزنده یازلمغله باشلندوغنده کونده بر صحیفه یازیلور ایدی (١٠٥٣) و (١٠٥٤) سنه‌لری دخی درسلره مداومت و شغلله کچدی . اون سنه قدر زمان کیجه و کوندوز اشتغال ایدوب بحد کتب کورمك و اکثر فنونی تتبع ایتمك میسر اولدی . (کاهی بر کتاب کورمکه شوق دوشوب غروب شمسدن طلوعه دك شمعه یناردی کلال وملال کلمز ایدی اون سنه‌یه قریب زمانده طلبه کلوب استفاده ایدر اولدیلر) اولا مقدمات فنون درسلرین اوقودیلر مرحوم یحیی افندی (درس دیرمیسکز وحاشیه‌لر مطالعه ایدرمیسکز) دیر ایدی. فقیر دخی (درس اوقورلر لکن حاشیه التزامی نادر اولور) دیر ایدم . زیرا آداب فقیر هر کثرته جانب وحدتدن دخول واحاطهٔ کلیات ایله ضبط اصول ایدی . جزئیاتله تقید وجربزه سمتنه التفات تضییع اوقات اولمق اوزره قرار ویرلمش ایدی . (یك فنله قناعته علو همت رضا ویرمدی . (١٠٥٥) ده کرید سفری ظهور ایلدی اول تقریر کرهٔ زمین ودریا وقره رسومنه سلفده اولان میل طبیعی حسبی ایله اقبال اولنوب

نحارتی رسمی نیجه اولور واول وادیده یازیلوب چزیلان
رسائل ندر بالتمام کورلدی بواثناده سلوك اولنان طریق
مقتضاسنجه مقابله باش خلیفه‌سیله نزاع واقع اولوب سلفده
(یکرمی سنه خدمتله خلیفه‌لکه نوبت اوله کلمشدر .
بحسب الطریق بزه نوبت یوقمیدر) دینلدکده قیدحیات
دعواسنه یاپیشمق فی امان اه دیو عزلت سمتنه کیدلمشیدی.
بوخصوص تحصیله موافق دوشوب شغل جانن تأیید ایلدی.
اوچ سنه قدر زمان عزلت وانزواده تحریر وافاده‌یه مشغول
اولوب بوزمانه‌کلنجه اعرج افندی مرحومدن اصولده
نصفنه‌دك شرح عضد وشرح اشکال تأسیس وشرح چغمینی
وعروض اندلسی اوقیوب زیج الوغ بیکدن دستور تقویم
استخراجنی کوروب سابقا تفسیرده توضیح واصفهانی وقاضی
میر و آداب بحث وفناری وشرح تهذیب وشمسیه درسلرین
استماع ایلمشیدم. اول آرا القده طالبلره صرف مقدماتی ومنطقده
فناری وشرح شمسیه وجامی مختصر وفرایض وملتقی ودرر
درسلرین اوقیوب کیمی اتمام ایتدی. قاضی میر وشرح مقاصد
امور عامه‌سنی اوقودیلر . بواثناده مزاجه انحراف کلوب

اصلاح مزاج وعلاج ایچون علم طبه اشتغال اولندی ٠
اسباب روحانیه ایله مداوات ایچون علم حروف واسما
وخواص کتابلری کوریلوب مزاجه اعتدال کلدی ٠
(٥٧) حدودنده آق حصاری احمد رومی اوغلی مولانا
محمدکه قوابل عصردن ایدی . فقیرخانه قربنده ساکن
اولوب ریاضیات درسلرینه مداومت ایلدی . هندسه‌ده
شرح اشکال وحسابده علی قوشجی محمدیه‌سنی اوقیوب
زیجدن دستور تقویم استخراجی قاعده‌سنی کوردی فنك
مشکلاتی نظرنده بدیهی درجه‌سنده ایدی . طالب مزبور
رجاسیله اول زمان محمدیه یه نصفنه وارنجه برشرح ممزوج
یازمشدم . فرط ذکا مهلك اولدیغی آنده وولد فقیرده
مشاهده اولنوب ایکیسی دخی وفات ایتدیلر شرح مزبور
حالی اوزره قالوب بیاضنه ذهن توجه ایتمدی . مزبوردن
صکره بش اون طالب محمدیه درسین اوقیوب شرحی
تکمیل رجا ایتدیلر . استعدادلری اول مرتبه‌اولمامغله شوق
وهمته فتور کلدی . عزلت وانقطاع زمانی انتهایه قریب
اولوب سابقا یازیلن (فذلکه) نك فهرسی مقامنده اولان
(تقویم‌التواریخ) ترکی وفارسی ملمع ومجدول برطرز

مرغوبدرپازیلوب ایکی آیده اتمامه ایریجك (١٠٥٨)
اواخرنده شیخ الاسلام (عبدالرحیم افندی) وزیر اعظم
(قوجه محمد پاشا) یه کوندروب (بونك چوق مرتبه یه
استحقاقی واردر. نهایت دنیا خصوصنده دون همتدر.
منصب وجاه استمز. طریقنده مصلحتی نه ایسه اصلا تردد
اولنمیوب کوریله) دیو تنبیه ایلمشدی. زیرا مرحومك
درسنه حاضر اولوب بعض مصاحبت علمیه ایدوب رساله
ویرمش ایدم. تمام مرتبه قدرمی بیلوب کاهی دعوت
وتواریخه متعلق اموردە مشورت ایدردی. تواریخه
مراجعت بابنده فقیر ایله اکتفا اتمشدی. پاشای مزبوره
فقیرك طرف خلافنده اولان اشقیا بذل مال وخلاف انها
ایله رد بابنده چوق عمللر وسعیلر اتمشلردی. مخالفته
قادر اولمیوب اختیار اولنسان ایکنجی خلیفه لکه رؤس
ویردی. علمك وتوجهك برکتی آنلرك مالنه غالب
کلدی چوق کچمیوب اول مخذوللر برباد اولدیلر. کفاف
ومعاش بابنده مدار اولمغه بو مقدار ایله اکتفا اولنوب
دخی زیاده سنی طلب حکمته موافق اولمامقله فراغت وبو
مرتبه ایله قناعت اولی کورلدی. (١٠٥٩) ده و (١٠٦٠)

علوم غریبه کتابلری مطالعه اولنوب طلبه‌طب وریاضیات وحکمت درسلرین اوقورلردی . نجومده‌سی فصل واسطرلابده بیست باب رساله‌لرین وچغمینی شرحی قاضی زاده‌رومی درسنی وفتحیهٔ علی قوشجی دن دفعاتله اوقودیلر . (۱۰۶۱) ده و (۱۰۶۴) ده (سلم الوصول الی طبقات الفحول) نام طبقاتمزك اول جلدی حرف تایه وارنجه بیاض اولندی کتاب مزبورده اولین وآخرین کبارى تواریخی یازلمشدر (۱۰۶۳) ده محاضرات ماده‌لرین حروف اوزره ترتیبده (تحفة الاخبار فی الحکم والامثال والاشعار) نامیله حرف جیمه وارنجه بیاض اولندی . واسامی کتب بو زمانه کلنجه کوریلوب مطالعه اولنان تواریخ وطبقات کتابلرندن محللرینه نقلندن غیری بشخصه الدن کچن کتاب خانه‌لرك نیجه بیك جلد کتابی ویکرمی سنه‌دنبرو صحافلر آقیدوب کتوردیکی کتب جمله یرلرینه یازیلوب موضوعات علوم کتابلرنده مسطور اولان اوچیوزدن زیاده فن دخی حروف ترتیبله محلنه نقل اولندی . نیجه مباحث ومسائل غریبه یازلدیکه آنکله جمله علوم وکتبیه علم اجمالی حاصل اوله . وبوکه (کشف الظنون عن اسامی الکتب

والفنون) نامی قونوب سابقا مسوده سین کورن علما بیاضنی رجا ایتدکلرینه بناءً حرف حایه وارنجه جلد اولی بیاض و علماء عصره عرض اولنمشدی . پسند و تحسین ایتدیلر سابقا جغرافیاده (جهان نما) نام بر کتاب جمعنه شروع اولنمشدی . ممالك نصارا کتب اسلامیه ده یازلمامغله فرنکی (اطلس ماجور) رسملری آلنوب ترجمه سی ارزو اولندی . سابقا فرانسه زاهبلرندن اسلامه کلن (شیخ محمد اخلاصی) لاتین دیلنده ماهر اولمغله (اطلاس مینور) بر بچوق سنه ده ترجمه اولنوب اسمنه (لوامع النور) دنیلدی بعده (جهان نما) بیاضنه شروع اولندی . و بر فرنکی تاریخ دخی ترجمه اولنوب ملوك نصارا تاریخیدر . و (رونق السلطنه) نام (قسطنطینیه) تاریخی دخی ترجمه اولنوب وفذلکه نك مفصل سنه او زره ترجمه سی جسته جسته یازیلوب (بهائی افندی) مرحوم شیخ الاسلام ایکن اوچ مسئلهٔ غریبه استفتا اولنوب جواب صادر اولمامغله بر رساله ده شرح اولندی . و دولتك نظامی خصوصنده (دستور العمل) نام بر رساله یازلدی . (١٠٦٤) و (١٠٦٥) ده (قانون نامه) و مفتیلر خظنده مسائل غریبه یی مفصل فتوالری نقل و جمعنی متضمن

(رجم الرجيم بالسين والجيم) يازيلوب كتابخانه‌ده بولنان
اوچيوز جلد قدر مجموعه‌لردن فهرسه چكلان درت بيك
قدر رساله فوايدینی انتخاب مصلحتنه شروع اولندی .
وايكی قطعه‌ده نیجه مجموعه ‌ألی يازلدی . و بر قطعه‌ده
(تواريخ وطبقات نوادری) و (لطائف نكارستان غفاری)
كبی جمع اولنوب اختصار اوزره يازلدی . (١٠٦٦) ده
دونما احوالی انكساری باعث اولوب قپودانلرك درياجنكلری
وسفرلری وبعض ترسانه ودريا احوالی (تحفة الكبار)
ده يازيلوب (١٠٦٧) صفرنده بورساله تحرير اولندی
وبوزمانه‌كلنجه هفته‌ده برايكی كون امر معاش خصوصيچون
قلمه واريلوب باقی اوقاتی مذاكره ومطالعه وتحريره صرف
ايلمك نعمتی ميسر اولدی . اميددر كه بوندن صكره بقيهٔ
عمر بوحالله كچه . . . . . .

آثاری

١ — كشف الظنون عن اسامی الكتب والفنون :
فرانسزلرك *Bibliographie* ديدكلری (علم احوال كتب [٤]) ه دائر يازيلان آثار عثمانيه‌نك ايكنجيسی اولوب يكرمی سنه‌لك برسعی واجتهاد ثمره‌سی اوله‌رق وجوده كلن بو اثر اوچيوز قدر علوم وفنونك موضوعات وغاياتی حقنده شمولّی تعريفات ومعلومات لازمه‌يی حاوی‌در باخصوص مقدمه‌ده‌كی تفصيلات وتعريفات بالعموم ارباب مطالعه‌يه جداً استفاده بخشدر .

---

[٤] عثمانلی مؤلفلری طرفندن علم احوال كتبه دائر يازيلان آثارك باشليجه‌لری :

١ — طاش كوپرولو زاده‌نك (موضوعات العلوم) اسمنده‌كی اثر مشهوريدركه اخيراً (اقدام) مطبعه‌سی همتيله ايكی جلد اوزره طبع اولوندی .

٢ — تعريفی صددنده بولونديغمز (كشف الظنون عن اسامی الكتب والفنون)

٣ — (١١٦١) تاريخنده درسعادتده وفات ايدن قضاتدن مرزيفونی (عبدالرحمن اشرف) افنديـنك تذكرة .

(الحكم فی طبقات الامم) اسمنده‌کی اثریدرکه اولجه مصرده آیریجه صوکره درسعادتده (شیخ شمس الدین سیواسی) نك منظوم (مناقب امام اعظم) ایله برابر طبع اولونمشدر . (عبدالرحمن افندینك ینه بووادیده و (تذکرة الحکم) دن دها واسع طرزده (عیون العلوم) اسمنده براثری دها وارسه‌ده غیر مطبوعدر .

. کاتب چلبی (کشف الظنون) ی عربجه یازدیغیچون (ترکلرك علوم وفنونه خدمتلری) اسمنده‌کی اثر ناچیزانه‌مك مقدمه‌سنده بسط وسرد ایتدیکم نظریه دولاییسیله فرانسز مشاهیر مستشرقیننده‌ن (کوستاولوبون) (عرب مدنیتی) نامیله یازدیغی اثرده چلبی مرحومی (عرب مورخینی) میاننده ذکر ایله‌مشدر . صحیفه (٤٨٧)

بروجه آتی معلومات فضلای عسکریه‌دن میرآلای بغدادی

عزتلو اسماعیل بك افندی طرفندن علاوه بویورلمشدر :

کشف‌الظنونده مندرج متون شروح حواشی تعلیقات دواوین ورسائلك مجموعی ١٤٥٠١ عدد اسماء کتبی حاویدر . بوجمله‌دن تخمیناً ایکی بیك کسور عددی عربه‌جیلر باشی شیخی اولوب ١١٨٧ سنه‌سنده وفات ایدن ابراهیم افندی طرفندن ذیلاً علاوه ایدلمش سه‌ده ١٢٧٤ تاریخنده مصرده حین طبعنده بلاتفریق ممزوجاً باصلمش وابراهیم افندی‌یه منسوب بوذیلك نسخه‌سی میدانده بولنمدیغی جهتله مجهول قالمشدر . کشف‌الظنونك اخیراً استانبولده طبع اولنان نسخه‌سی مصرده مطبوع نسخه‌نك عینیدر .

حنیف زاده احمد افندینك سنه ١٢١٧ تاریخ وفاتنه کوره (آثارنو) عنوانلی ذیلنك اندن مؤخر اولمسی لازم کلور وبونك مندرجاتی ایسه ٥٠٦ عدد اسامئ کتبی شاملدر .

من غیرحد ولیاقه عاجزلرینك تقریباً یکرمی درت سنه‌دنبری (اسماءالمؤلفین وآثار المصنفین) نام اوراقك جمعیله اشتغالم اثناده کشف‌الظنونه برذیل تحریری بعض ذوات طرفلرندن تشویق وتوصیه بیورولدیغندن امتثالاً للامر (کاتب چلبی) مرحومك زماننده حصولی متعسر اولان وسائط وماً خذك اخیراً مطبوعات واسطه‌سیله هر یرده تکثرینه بناءً الده ایدیلن تواریخ وتراجم رجال ودفاتره مراجعت وتتبعله وجناب حقك عون وعنایتیله ختامی قوهٔ قریبه‌یه کلن و(ایضاح المکنون فی الذیل علی کشف الظنون) ایله مسمی اثر ناچیزده جمع ایدیلن اسامئ کتبك اون بش بیك کسور عدده بالغ اولدیغی محققدر .

(٩٥١٢) مؤلف وشارح و (١٤٥٠١) قدر كتاب وشرح وحاشيه اسملرینی مبین اوله‌رق الك اول (حنيف زاده [٥]) نك (آثار نو) اسمنده‌كی ذيلی [٦] مصرك (جامع الازهر) كتبخانه‌سيله درسعادت ، شام ، حلب كتبخانه‌لرندن يكرمی آلتی كتبخانه‌نك اسامئ كتبی [٧] ١٨٣٥ — ١٨٥٨ سنه‌لری میاننده متن عربيسيله برابر لاتين لسانته اولونان ترجمه‌سی جهان مدنيتك دارالطباعه‌سی حكمنده اولان (لايپزيغ) شهرنده

[٥] بوذاتله سروری قديم ، يحيی بك ، ابراهيم رومی ، عارف حكمت بك ، ويشنه زاده ، طاش كوپرولو زاده ، شيخی محمد افندی ، عبدالرحمن اشرف افندی ، ابراهيم متفرقه‌نك ترجمهٔ حاللری هنوز طبعنه موفقيت حاصل اولامايان (عثمانلی ارباب معارفی) اسمنده‌كی اثرناچيزك فصول عائده‌سنده مذكوردر .

[٦] بوذيل يدنجی جلدك (٩٤٥) نجی صحيفه‌سندن اعتباراً وقسماً آراباجيلر باشی شيخی (ابراهيم رومی) نك ذيليله برابردر .

[٧] منظور عاجزی اولان بوجلده‌كی اسامئ كتب اخيراً معارف عموميه نظارت جليله‌سنك طبع ايتديرديكی كبی تفصيلات لازمه‌يی ناطق جدوللی برطرزده اولماديغندن اول قدر موجب استفاده دكلدر .

مستشرقیندن (کوستاو فلوزه‌ل [٨]) معرفتیله‌یدی جلد کبیر اوزره طبع اولوندیغی کبی مؤخراً آلمان، انکلیز لسانلرینه دخی ترجمه اولونه‌رق طبع اولونمشدر . یالکز متنی اولاً (١٢٧٤) تاریخنده مصرده، مؤخراً آراباجیلر باشی شیخی (ابراهیم رومی) نك ذیلیله برابر (١٣١٠)ده درسعادتده طبعنه همت ایدلمشدر .

شیخ‌الاسلام (عارف حکمت) بك مرحومك ناقص بر ذیلی منظور عاجزی اولدیغی کبی (ویشنه زاده محمد عزتی) افندینك‌ده بر مقدار الحاقاتی اولدیغی مرحومك ترجمهٔ حالندن آكلاشلدی (کشف الظنون) ، ارباب مطالعه وتدقیقه و تخصیص علم احوال کتبله متوغل ذواته جداً فائده بخش بر مرجعدر . آنجق بعض مهم اثرلره دائر تفصیلات لازمه‌وارسه‌ده بو قبیل آثاردن بعضلرینكده یالکز اسملرینك یازلماسی اصحاب دقت و مطالعه‌نك قناعتنی موجب اولمادیغی کبی بالعکس مراقنی‌ده بادی اولمقده‌در . بعض آثارك مکرر یازلماسی‌ده تسوید اوراق قبیلندندر .

[٨] (ابن‌الندیم) ك (فهرست‌العلوم) نك طابعیده بوذاتدر .

مع مافیه اسملری تاریخ علومده اونودلق درجه‌سنه
کلن یوزلرجه مؤلفین اسلامیه ینه بو اثر نافع سایه‌سنده
بیلنمکده‌در . برده یازیلان اسامئ کتب (ابن الندیم) ك
(فهرس العلوم) نده (طاش کوپرولو زاده) نك (مفتاح
السعادة ــ موضوعات العلوم) نده اولدیغی کبی علوم
وفنون تقسیماتنه نظراً درج ایدلمه‌یوب دوغرودن دوغرویه
حروف هجا ترتیبی اوزره یازلدیغی ایچون بر علمه بر فنه دائر اثر
آرامق ایچون اول باول او اثرك اسمنی بیله‌رك آرامق
ایجاب ایدرکه بوده من وجهٍ مشکل بر مسأله‌در .
مؤلفك خط دستیله محرر اولان نسخه‌نك درسعادتده
(وفا) محله‌سنده‌کی (عاطف) کتبخانه‌سنده اولدیغی مرویدر .
(کشف الظنون) فرانسز مستشرقلرندن (هربلو)
نك (١٦٩٥) سنهٔ میلادیه‌سنده پارسده طبع اولونان
(کتبخانهٔ شرقی) نام اثرینك باشلیجه مآخذندن بولندیغی
منصف مستشرقلردن (غالان) طرفندن‌ده مصدق
ایکن (هربلو) نك کتاب مذکور حقنده استخفافکارانه
وکوبا بی وقوفانه یازدیغی سطرلره حقیقت‌فنیه نامنه تأسف
ایتمه‌مك قابل دکلدر .

٢ — رونق السلطنة : مكمل براستانبول تاريخی [٩] اولوب غير مطبوعدر .

٣ — تقويم التواريخ : مؤلفنك افادەسنه كورە ايكی آيدە اكمال ايله‌ديكی بواثر فرانسزلرك *Chronologie* ديدكاری طرزدە فهرس وقايع زمينندە براثر مقبول اولوب (شقايق نعمانيه) يه ذيل يازان (شيخی محمد افندی) ايله (ابراهيم متفرقه) طرفلرندن تذييل ايدلمشدر ، مطبوعاتك ايلك دورلرندە متنی درسعادتدە طبع اولونديغی كبی ايتاليا مستشرقلرندن (رينالدو قارلو) طرفندن دخی ايتاليانجه ترجمه وطبع اولونمشدر .

٤ — فذلكه : (١٠٠٠) سنه‌سندن (١٠٦٠) تاريخنه قدر وقوع بولان وقايع دولت عليه‌يی حاكی اولوب مطبوعدر .

٥ — تحفة الكبار فی اسفار البحار : باخصوص عثمانلی قپودانلرينه رهبر اولمق اوزرە (١٠٦٦) تاريخندە مؤلف

---

[٩] زمانمز اركان حربيه فضلاسندن فريق سعادتلو (احمد مختار پاشا) حضرتلرينك (فتح جليل قسطنطينيه) اسمندە كی استانبول تاريخی دە جداً قيمتلی آثار تاريخيه دندر

براثر بحری اولوب محاربات بحریهٔ عثمانیه‌یی [۱۰] حاکیدر
بوائرده (تقویم التواریخ) کبی مطبوعاتك ایلك دورلرنده
یعنی (۱۱٤۱) تاریخنده درسعادتده طبع ایدلمش
وانکلیزجه‌یه ترجمه اولونمشدر .

مؤلفك بوندن باشقا (بحریه) اسمنده براثری دها
اولدیغی (عطا) تاریخنك اوچنجی جلدی نهایتنده‌کی
اسامیٔ مآخذ میاننده مذکوردر .

٦ — جهان نما : تاریخ تألیفی (مرآة دنیاومافیها اولدی
بوجهان نما) مصراعنك دلالت ایتدیکی (۱۰٥۸) اولوب
طرز جدید اوزره لسان عثمانی‌ده یازیلان جغرافیا
کتابلرینك اسکی فقط مقبوللرندن اولان و (٦۹۸) بیوك
صحیفه ایله تاریخ جغرافیا نظرندن قیمتلی خریطه‌لری حاوی
بولونان بواثر ازهرجهت معلومات نافعه‌سندن دولایی
جغرافیونه الزم براثر مهمدر .

[۱۰] زمانمز معارفندان بحریوندن (سلیمان نطقی) و (محمد
شکری) قپودان افندیلرك (محاربات بحریهٔ عثمانیه) و (اسفار
بحریهٔ عثمانیه) اسملرنده‌کی اثرلری‌ده بووادیده یازیلان موجب
استفاده آثار تاریخیه‌دندر .

(١١٤٥)ده كتابى طبع ايدن (ابراهيم متفرقه) طرفندن مناسب ذيللر يازلمشدر. جغرافياى قديم عثمانى ايچون كوزه‌ل برمرجع اولديغى كبى باخصوص مقدمه‌سنده جغرافياى تاريخى ورياضى‌يه دائر محرر بولونان معلومات دولاييسيله‌ده بوفنك تاريخ وفلسفه‌سيله متوغل ذواته هرزمان مأخذ اولان آثار فاضلانه‌دندر. مؤلفك، (جغرافيا) كلمهٔ مركبه‌سنى (جهانما) اسميله نقل وقبول ايتديكى آكلاشليوركه اصابتى آشكاردر. لاتينجه‌يه ترجمه اولونمشدر.

٧ — جامع المتون: فنون مختلفه‌دن باحث اولمق شرطيله اوتوز متن اوزره مرتب اولديغى (كشف الظنون)دن آكلاشيلان بو اثرك مولانا (على قوشجى)نك (محبوب الحمائل)نه نظيره مقامنده يازلديغى مستبان اولمقده‌در. طبع اولونمامشدر.

٨ — دستور العمل لاصلاح الخلل: نظامات دولت عليه‌يه متعلق اوچ فصل اوزره مرتبدر.

٩ — سلم الوصول الى طبقات الفحول: علماى عربك طبقات عنوانيله يازدقلرى تراجم احوال كتابلرى

طرزنده برأثر نافع اولوب غیر مطبوعدر .

١٠ — رجیم الرجیم بالسین والجیم : مسائل غریبه‌یی حاوی فتاوایی جامع اولوب غیر مطبوعدر .

١١ — تحفة الاخبار فی الحکم والامثال : حروف هجا ترتیبی اوزره امثال و محاضراته عائد اولوب غیر مطبوعدر

١٢ — تاریخ فرنکی : اسمنك دلالت ایتدیکی وجهله (ملوك خرستیانیه) تاریخی اولوب برقسمی مطبوعدر .

١٣ — لوامع النور فی ظلمة اطلس مینور : اطلس مینورك تعریفاتلی و ذیللی ترجمه‌سی مقامنده برجغرافیا کتابی اولوب غیر مطبوعدر . مؤلفك خط دستیله محرر اولان نسخه‌سی منظور عاجزی اولمشدر .

١٤ — قانون نامهٔ تشریفات : مراسم قدیمهٔ عثمانیه‌دن باحث اولوب ایکی قسمه منقسم و غیر مطبوعدر .

١٥ — الالهام المقدس من الفیض الاقدس : طلوع الشمس من المغرب ایله اقطار قطبیه‌ده وقتلرلری ادراك اولونامایان صلاتك ادا وعدم اداسی (مکهٔ مکرمه) نك سمت قدمنه مصادف برنقطه‌ده هرطرفه توجه اولوندیغی حالده صلاتك ایفاسنك ممکن اولوب اولهمایه جغی مسائلنك جهت

شرعيه وفنيه‌سنی مبین توركی‌العباره بررساله‌ٔ نفیسه اولوب غیر مطبوعدر .

١٦ — میزان‌الحق فی اختیار الاحق : اساسی اعتباریله ضروریات دینیه‌دن اولمادیغی حالده سائقهٔ غفلتله بیهوده قیل وقالی موجب اولان وبوسببله اضاعهٔ وقته سببیت ویرن مسائلك حل وحسمنه دائر لسان اعتدال وبیطرفی ایله یازلمش توركی العباره براثر حکیمانه اولوب اوچ دفعه طبع اولونمشدر .

مؤلف بو اثرینك نهایتنده کندی ترجمهٔ حالنی یازدیغی کبی اخلاق فاضلهٔ اسلامیه‌یه دائرده برطاقم وصایا درج ایله‌مشدر که شایان استفاده وامتثال براثر نافعدر یالکز بو اثرك باش طرفلرنده (اسکندریه) کتبخانه‌سنك (حضرت عمر رضه) ك امریله یاقیلدیغنه دائر اولان نقل دوغرو دکلدر . زیرا بو کتبخانه (حضرت عمر) دن تقریباً (٥٠٠) سنه اقدم (رومالیلر) طرفندن یاقیلدیغی حق بی‌طرف وحقکو (اوروپا) مورخلری طرفندنده تصدیق ایدلمکده‌در . بو ماده‌نك تفصیلاتی آرزو ایدنلر ارباب معارفدن (محمد افندی) نامنده برذاتك (اسکندریه کتبخانه‌سی)

اسمنده‌كی اثرینه مراجعت بویورسونلر .

الحاصل بوعالی همت مؤلف ، زماننده‌كی ترقیات غربیه‌دن عثمانلیلرك ده خبردار اولملری لزومنی تقدیرایله‌ دیكیچون اویله بی‌سود حاشیه‌لر . بی معنا شعرلر یازمقدن صرف نظرله جدی ، فنی نافع اثرلر تحریرینه صرف مقدرت ایله‌مشدركه بوجهتله آثار مذكوره زمان كچدكجه قیمتی آرتان آثار عتیقه قبیلندندر .

علمای رسومدن بعضیلرینك اعتبار وتقسیمنه كوره (علامه سعدالدین تفتازانی) دن مقدم كلن علمایه متقدمین صوكره كلنلره متأخرین دینديكی معلومدر (كاتب چلبی) مرحوم‌ده معارفمندان عثمانیه آراسنده زمان اعتباریله خاتمهٔ متقدمین ورئیس متأخرین عد اولونه كلمشدر .

(٤٤٣) نومرولو (اقدام) جریدهٔ معتبره‌سنده مرحومك ترجمهٔ حالنه دائر یازیلان مقاله‌ده (١٠٦٧) ذی‌الحجه‌سنك یكرمی یدنجی جمعه ایرته‌سی كونی (بروسه) ده ارتحال دارنعیم ایتدیكی محرردر . بوافاده كرچه تاریخ وفات اعتباریله دوغرو ایسه‌ده مدفن جهتیله جای تردد واشتباهدر چونكه . (بروسه) ده دفین خاك

غفران اولان سلاطین عظام ایله وزرا ، مشایخ ، علما ، شعرا وارباب صنایعك تراجم احوالنی مبین اولان مطبوع (کلدستهٔ ریاض عرفان) ایله غیر مطبوع (وفیات بالدیر زاده) (وفیات صحاف سلیمان افندی) (روضات المفلحین) (کلزار عرفان) (کلزار صلحا) کبی آثارده صاحب ترجمه‌یه دائر برقید وصراحت یوقدر . اکثرارباب تدقیقك افادات مؤیده‌لرینه کوره درسعادتده (وفا) محله‌سندن زیرکه کیدن جاده‌نك صول طرفنده بنا کرده‌سی اولان اوفاق طاش مکتب ساحه‌سنده مدفوندر[۳] رحمة‌اله علیه .

[۳] کذا فی سجل عثمانی

مؤلفات عثمانیه‌دن آوروپا لسانلرینه ترجمه اولونان آثاردن بعضیلری :

نومرو	اسامئ کتب	اسامئ مؤلفین	ترجمه اولوندقلری السنهٔ سائره
١	دیوان	یاووز سلطان سلیم خان	المانجه‌یه
٢	تاج التواریخ	خواجه سعدالدین	ایتالیانجه، انکلیزجه‌یه
٣	کشف الظنون	کاتب چلبی	لاتینجه ، فرانسزجه‌یه
٤	تحفة الکبار فی اسفار البحار	کاتب چلبی	انکلیزجه‌یه
٥	تقویم التواریخ	کاتب چلبی	ایتالیانجه ، فرانسزجه‌یه
٦	دیوان	باقی	آلمانجه‌یه
٧	تسهیل «طبدن»	آیدینلی حاجی پاشا	لاتینجه‌یه
٨	مرآة الممالك	سیدی رئیس	آلمانجه‌یه
٩	اصول الحکم فی النظام العالم	حسن کافی	آلمانجه ، فرانسزجه‌یه
١٠	تذکرهٔ شعرا	لطیفی	آلمانجه‌یه
١١	تاریخ عثمانی	واصف	فرانسزجه‌یه
١٢	تاریخ محاربهٔ مهاج	ابن کمال	آلمانجه ، فرانسزجه‌یه
١٣	جهانما	کاتب چلبی	لاتینجه‌یه
١٤	سفارتنامه	رسمی احمد افندی	آلمانجه‌یه
١٥	تاریخچهٔ محاربهٔ دولت علیه وروسیه	رسمی احمد افندی	آلمانجه‌یه
١٦	نسوان اسلام	فاطمه علیه خانم	انکلیزجه ، فرانسزجه‌یه
١٧	مدافعه	احمد مدحت افندی	فرانسزجه‌یه

عدد	اسامیٔ کتب	اسامیٔ مؤلفین	ترجمه اولندقلری السنهٔ سائره
١٨	سفارتنامه	یکرمی سکز محمد افندی	فرانسزجه یه
١٩	دنیایه ایکنجی کلیش	احمد مدحت افندی	انکلیزجه یه
٢٠	سنبله	معلم ناجی افندی	آلمانجه یه
٢١	تاریخ عسکریٔ عثمانی	جواد پاشا	فرانسزجه یه
٢٢	ریاض المختار	غازی احمد مختار پاشا	انکلیزجه یه
٢٣	شفا « طبدن »	آیدینلی حاجی پاشا	لاتینجه یه
٢٥	محیط	سیدی رئیس	آلمانجه یه
٢٦	عیون الاخبار فی النقود والآثار	صبحی پاشا	»
٢٩	خیریه	نابی	فرانسزجه یه
٣٠	تبصره	عاکف پاشا	»
٣٤	همایون نامه	علاء الدین علی	»
٣٥	دیوان ــــــ	مسیحیٔ پرشتنه وی	آلمانجه، انکلیزجه یه
٣٦	کل وبلبل	قره فضلی	آلمانجه یه
٣٨	تاریخ عثمانی	نعیما	انکلیزجه یه
٤٠	نورك تاریخی	نجیب عاصم بك	»
٤٢	رونق السلطنة استانبول تاریخی	کاتب چلبی	فرانسزجه یه
٤٣	هفت مجلس	عالی	مجارجه یه
٤٤	سلاحشورنامه	فردوسیٔ طویل رومی	ایتالیانجه یه

مؤلفك آثار مطبوعه‌سی

١ — ترجمهٔ حال وفضائل شیخ اکبر : شیخ اکبر محی الدین عربی حضرتلرینك ترجمهٔ حالیله فضائل عالیه‌لری حقنده افاخم امة حضراتی طرفلرندن یازیلان آثارك واجل مؤلفاتندن اولان (فصوص الحکم) شارحلرینك اسامیسنی ومؤلفات علیه‌لرندن اوچیوزه قریبنك جدولنی حاویدر کتابخانهٔ اسلام جزءلری میاننده منتشردر فیئاتی آلتمش پاره‌در .

٢ — کبار مشایخ وعلمادن اون‌ایکی ذاتك تراجم احوالی: شیخ اکبر، شیخ صدرالدین قونوی، عبدالرحمن بسطامی ، جمال خلوتی ، شیخ بالیٔ صوفیه‌وی ، عزیز محمود هدائی ، نیازیٔ مصری ، اسماعیل حقی ، قره‌باش ولی ، عبداله صلاحیٔ عشاقی، سید مرتضی ، سید کمال الدین حریری‌نك تراجم احوالنی حاکیدر . کتبخانهٔ اسلام جزءلری میاننده منتشردر فیئاتی آلتمش پاره‌در .

٣ — مشایخ عثمانیه‌دن سکیز ذاتك تراجم احوالی : شیخ شمس الدین سیواسی ، علی دده‌ٔ بوسنه‌وی ، علی چلبیٔ

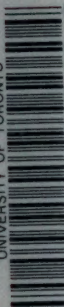
ازنیقی ، اسماعیل انقره‌وی ،عبداه بوسنه‌وی ،عبدالاحد۔
النوری ،مستقیم زاده سعدالدین سلیمان نقشبندی ، غزی
زاده عبداللطیف بروسه‌وی‌نك تراجم احوالنی جامعدر
کتبخانهٔ اسلام جزءلری میانده منتشردر فیئاتی آلتمش
پاره‌در .

٤ ـــ علمای عثمانیه‌دن التی ذاتك ترجمهٔ حالی : کافیه‌جی
محمد محی‌الدین ، دده جنکی ، برکوی محمدافندی ،عیشی
محمدافندی ، یوسف زاده عبداه حلمی افندی ، محمدابو
سعید خادمی‌نك تراجم احوالنی شاملدر . کتابخانهٔ اسلام
میاننده منتشردر . فیئاتی آلتمش پاره‌در .

٥ ـــ تورکلرك علوم‌وفنونه خدمتلری : تاریخی بر مقدمه
ایله قوم کریم تورکدن یتیشن مشایخ مفسرین ، محدثین
فقها ومتکلمین ، ادباوشعرا ، حکما واطبا ، ریاضیون ،
مورخین ،جغرافیون‌دن اك مشهورلرینك خلاصهٔ تراجم
احوالیله باشلیجه اسامیٔ مؤلفاتنی حاویدر.
کتابخانهٔ اقدام میاننده منتشردر . فیئاتی بر غروشدر .

قیمتی ٦٠ پاره‌در

Bursali, Mehmed Tahir
Müverrihin-i 'Osmaniyeden
'Ali